

VAS ÉS FÉMMUNKÁS

Előfizetési ára: A Romániai Vas-, Fém- és Vegyipari Munkások
Egész évre 60 Lei, félévre 30 Lei,
negyedévre 15 L, egyes szám 5 L.

Országos Szövetségének Hivatalos Közlönye
Megjelenik minden hó 1-én

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Cluj-Kolozsvár, Calea Victoriei 59.
(volt Magyar-utca) — Telefon 484.

A Szakszervezeti Internacionálé kiáltványa 1928 május 1-re

Világ proletárijai!

Veszélyben van a 8 órás munkaidő!

A kormányok többsége 1919 óta vonatkozik parlamentjeiben ratifikálni a 8 órás munkanapról szóló washingtoni egyezményt, amely ezt az emberi vívmányt általánosítaná.

A vállalkozók ezt az időt a maguk javára használták ki és a gazdasági válság ürügye alatt újból hosszabb munkaidőt akarnak bevezetni.

A veszély ma fenyegetőbb, mint valaha! Anglia konzervatív kormánya, amely a nyolcórás munkaidő ellen harcoló reakció élén áll, a Nemzetközi Munkaügyi Hivatal előtt a washingtoni egyezmény revíziójának kérdését vetette fel!

Ha a nemzetközi proletariátus nem száll síkra az egyezmény védelmére és nem erőszakolja ki annak ratifikálását 1930-ig — ami a revízió végső határideje —, beáll az a veszedelem, hogy ez a reform, amelynek életbeléptetéséért a világ munkássága több mint negyedszázad óta harcolt, elvész számunkra.

A munkásosztály nem tűrheti, hogy a nyolcórás munkanapot ilyen támadás érje. Ennek a szociális vívmánynak bármily megcsönkítése, egyértelmű volna a róla való lemondással.

A 8 órás munkanap néhány szabad órát jelent a munkás családi élete, szellemi színvonalának emelése és az egész emberi társadalom fejlődése javára.

A munkásosztály kötelessége tehát nyilvánvaló:

Meg kell védeni a nyolcórás munkanapot

A kormányoknak teljesíteniük kell azokat a kötelezettségeket, melyeknek végrehajtását írásban vállalták magukra.

Minden parlamentben be kell terjeszteni a washingtoni egyezmény ratifikálását. A szervezett tömegek rendíthetetlen harc-készsége kell, hogy rákényszerítse a parlamenteket a ratifikálás keresztülvételére.

A munkásosztály létéről, szabadságáról és jövőjéről van szó a 8 órás munkaidőért vívott harcban, amelyet tovább kell folytatnotok ellenállhatatlan erővel. Ez a harc legyen a világ proletariátusának törhetetlen akarata.

A nyolcórás munkanap megszűnésével újból megindulna a gazdasági harc a nemzetek között. A gyilkos kapitalista versengés a munkásosztályt új romlásba döntené és az imperializmus, a háborúnak ez a burkolt veszedelme, új orgiákat ülne.

Veszélyben vannak a munkásság jogai, szociális vívmányai és a világbéke!

Ebben a nagy veszélyben a világ proletariátusának be kell bizonyítania, hogy a tömegek életerejével és győzni akarásával ellent tud állani.

A Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség vezetősége:

L. JOUHAUX (Franciaország),
TH. LEIPARTH (Németország),
C. MADSEN (Dánia),
C. MERTENS (Belgium),
R. TAYERLE (Csehszlovákia),
JOH. SASSENBACH, titkár.

Hogyan lett a proletárság világünnepévé Május Elseje?

Azt hisszük, alig van ma már szervezett munkás, aki ne lenne tisztában Május Elseje nagyszerű jelentőségével. És hogy mégis minden évben újra meg újra foglalkozunk ezzel, ennek az az oka, mert a munkásosztálynak még mindenütt az egész világon nehéz küzdelmet kell folytatnia önmaga felszabadításáért s mert ehhez a küzdelemhez erkölcsi erőt, lelkesedést a múlt eseményeiből, nagynevű vezéreink s harcos tömegeink példáiból meríthetünk.

Mert ennek a világünnepnek a naptárba iktatása nem ment olyan könnyen, mint az egyházi szenttéavatás és névnapmegállapítás. A dolgozó emberiség öntudatra ébredését jelentő modern munkásmozgalom története nehéz harcokat, súlyos áldozatokat jegyez föl, míg a Május Elsejének ünnepévé avatásáról beszélhet. Legalább vázlatosan idézzük föl ennek a harcnak kimagasló részleteit, hogy kegyelettel gondoljunk a harc katonáira s hozzájuk méltóan folytathassuk a munkát és küzdelmet az általuk kitűzött célok eléréséig.

Ugyanez évben alakult meg a francia munkás-szindikátus, amely 1888-ban tartott kongresszusán kimondta, hogy mivel a hatóságok a munkásszervezeteknek a bérminimumra, a nyolcórás munkanapra, a nemzetközi munkásvéde-

lemre, stbre vonatkozó követeléseivel szemben közönyös magatartást tanúsítanak, a munkásszervezetek közös akciót indítanak, küldöttségeket menesztenek a hatóságokhoz e követelések teljesítése érdekében.

Ezt a határozatot tekinthetjük a Május Elseje nemzetközi ünnepé válásához az első lépésnek, mert a következő 1889. évben Párisban tartott nemzetközi munkáskongresszus a francia küldött javaslata alapján kimondta, hogy a következő 1890. év május elsején minden országban és minden városban nemzetközi tüntetést rendez, amelyen követeli a nyolcórás munkanap megállapítását s a kongresszus egyéb határozatainak végrehajtását.

Most 39 évvel a határozat kimondása után, szinte nem is képzelhetjük, hogy milyen merész állásfoglalás volt ez! De az események csakhamar megmutatták. A tőkés nyomban fölismerték a párisi határozat óriási jelentőségét, mert meglátták benne a munkásosztály nemzetközi szolidaritását, az osztályharc első föltételét. Azt mondták a tőkésék, hogy ez forradalom s ők nem tűrhetik azt, hogy a munkások az ő beleegyezésük nélkül ünnepet csináljanak maguknak. Kizárással fenyegetőztek és sok helyen ki is zárták az ünnepelő munkásokat. Erre az 1891. évi brüsszeli nemzetközi kongresszus még élesebb határozattal felelt, kimondva, hogy „Május Elseje a világ munkásainak közös ünnepnapja, amelyen a munkások közös követeléseiket és szolidaritásukat hangoztatják. Ez az ünnep pihenő nap legyen, amennyiben az egyes országokban a viszonyok ezt lehetetlenné nem teszik.”

Kénytelen volt a kongresszus így határozni, mert némely országban még nem volt annyi ereje a munkásságnak, hogy a munkásünnepet keresztülvihette volna. De nem telt bele sok idő és ha áldozatok árán is, de keresztülvitte. Belgium, Franciaország, Svájc, Olaszország már a háboru előtt ünnepi szünetet rendelt el a hivatalokban és iskolákban is, a háboru után Németország és Ausztria is. Mussolini természetesen bűncselekménynek minősítette a Május Elseje ünnepelését, elkoboztatta a májusi emléklapokat és kiáltványokat s elrendelte e helyett április 21.-nek, Róma alapítása napjának megünnepelését.

Nálunk Romániában is megünnepelhetjük már Május Elsejét.

és agyunk, szívünk a jobb és szebb jövő lelkesítő gondolatával foglalkozik. Ez a szabadban töltött nap nekünk nemcsak szórakozás, hanem első sorban a legnemesebb munka: a proletárság szolidaritásának erősítése, fejlesztése.

Május Elseje az agitáció szempontjából

Május Elseje: olyan, mint a Nap, nemcsak azért, mert fényt és meleget szór az egész világra, hanem azért is, mert miként a Nap fehér fénye vihar után a páratömegben át, vagy az üveghasábon keresztül a szivárvány színeire bomlik, úgy a Május Elseje gondolatában is az eszmék és érzések egész skálája föltalálható és belőle kielemezhető.

Világtörténelmi fontosságú eszme ebben a Május Elsejei gondolatban a *nemzetköziség*: az a tény, hogy ezen a napon a világ minden szervezett munkása ünnepel és egymásra gondolva erőt szerez az együttesen, nemzetközi szervezethez vivott osztályharcra. Ennek a harcnak csatakiáltása: Világ proletárjai, egyesüljtek! — amint azt a párisi kongresszus 1889-ben elharsogta.

A gyakorlati munkásmozgalom szempontjából legfontosabb eleme a májusi gondolatnak ennek *agitációs ereje*. Beszéljünk tehát most erről, mert hiszen a mi ünnepünknek nemcsak az a célja, hogy szórakozzunk, hanem az is, hogy hasznos munkát végezzünk a munkásmozgalom érdekében.

Május Elsejének agitációs ereje és hatása elsősorban abban nyilvánul meg, hogy a munkáosztályt eltölti *saját osztályhelyzetének* és ebből kifolyóan *önmagával szemben való föladatának tudatával*. Május Elseje mint tüntetés született meg, tüntetés volt a munkásság követelése érdekében, amelyeknek teljesítéséért fordultak a kormányhoz és hatóságokhoz. De csakhamar kifejlődött az a fölismerés, hogy a munkásságnak elsősorban önmagával szemben van követelni valója, önmagának kötelessége küzdeni céljai eléréseért. És így a nyolcórás munkanap, a munkásvédő törvények követelésén túl a Május Elseje a *proletár osztályöntudat* hatalmas ébresztőjévé lett. Ezzel a régi elégedetlenség és ösztönyszerű lázongás *szervezett tömegmozgalom* fejlődött.

De Május Elseje nemcsak a régi követelésekért való harcot, hanem új igények ébredését is jelenti. A nagyváros palotái között kivonuló munkástömeg látja, hogy minden, ami szép és jó, amit az ő keze alkotott, a másé, a vagyonos osztályé s a májusi szónokok, a májusi cikkek megtanítják arra, hogy mindenhez elsősorban neki, a munkásnak lenne joga, de ezt a jogát

csak a tőkés termelő rend romjain fölépitendő új kollektív termelés adja meg neki. Így lesz Május Elseje a legjobb agitációs alkalom a *szocializmus igazságainak* terjesztésére.

Engels Frigyes, Marx kitűnő munkatársa és barátja, már az első májusi ünnep előestéjén érezte ezt a hatást, amikor ezt írta: „Az angol proletárság tömegei csak most kezdenek igazán mozgalomba jönni“. És Paul Lafargue, Marx veje, az első májusi ünnep hatását így jellemzi: „1890 Május Elseje a proletárság nagy tömegeit rázta föl. A munkásság olyan rétegei, amelyekhez eddig nem tudott semmiféle szocialista propaganda utat találni, most érzik a szociális reformok szükségét és ami még fontosabb, hisznek azok megvalósításának lehetőségében. A munkáosztály előharcosai rájöttek, hogy ez a tüntetés a leghatalmasabb emeltyű, amivel a proletárságot mozgásba lehet hozni“.

A *munkássajtó* propagandájára is a legjobb alkalom Május Elseje. A párt és szakszervezetek agitátorai az egybegyűlt, jóhangulatú tömegben sok új előfizetőt és olvasót szerezhetnek a szocialista lapoknak és könyveknek. Előadásokkal, szavalatokkal föl lehet hívni a figyelmet és érdeklődést a szocialista, haladó szellemű irodalom termékei iránt.

Május Elseje eredeti követelése, a nyolcórás munkanap és munkásvédő törvények mellett a háború óta különös jelentősége van ez ünnepnek a *háborúellenes agitáció* szempontjából. A tavaszi ébredés és virágzás gyönyörűségeit élvező tömeg előtt nagy hatással lehet fejtegetni a háborús tömegmészárlás szörnyű igazságait s a militarista, imperialista nevelés és uszítás kiszemelt áldozatait, az ifjakat itt könnyen meg lehet győzni, hogy az emberpusztítás helyett az emberek és népek közötti békére és szeretetre kell törekedniök s a tőke és reakció érdekében álló háborúk helyett a dolgozó emberiség jogaiért, a szebb és jobb jövőért kell küzdeniök.

Ha csak ennyit figyelembe vesznek a Május Elsejei ünnep rendezői s ha ezek alapján használják ki a munkásságnak ezt az egyetlen ünnepnapját, akkor ez a munkaszüneti nap a leg-sikeresebb *munkanapja* lesz a proletárság felszabadítására irányuló törekvéseknek.

Ahogy a váradi egységes vasmunkásokat vezetik

— Levél a szerkesztőhöz —

Nem szokásom hirtelen hozzászólni semmiféle dologhoz. Szervezetemnek hű, öntudatos katonája vagyok és gyűléseken sem igen szólok fel, szívesebben vagyok az eseményeknek csendes szemlélője. Hogy most mégis eltértem eddigi szokásomtól és levelemmel felkeresem szaklapunkat, annak az az oka, hogy megfigyelésemet a nyilvánosság előtt is szeretném megőrizni és ezzel, úgy vélem, csak szolgálatot teszek a romániai munkásmozgalomnak.

Az elején kezdem. A nagyváradi „Phoebus“ vasöntöde és gépgyárban 12—14 hete megkezdődött csendes tempóban a leépítés és a 18—20 lejes óra-

béres szaktársaim felcserélése 10—12 lejes órabéres munkásokkal. Hogy, hogy nem, az elbocsátások csodálatosképpen csoportunk tagjaival kezdődtek és folytatódtak. Csoportunknak sok derék és harcos tagja vált így munkavélkülivé és kénytelen volt bucsút mondani Nagyváradnak. Ez így idáig tűrhető is volt az egységeseknek, sőt örültek neki. Pedig szaktársaink távozásai súlyos veszteséget jelentettek az egész vasmunkásmozgalomra, mert azokról tudtuk, hogy a napnak bármelyik percében a fedélzeten teremnek, ha azt a vasasérdek úgy kívánja.

Az elbocsátások nem szüntek meg, hanem még inkább szélesebb mederben ismétlődtek és ekkor kezdett már tűrhetlenebbé válni a helyzet a gyárban dolgozó egységesekre is, mert bizony az elbocsátásoknál sor került rájuk is. Ide tartozik az is, hogy a gyár igazgatósága megpróbálta kijátszani a kollektív-szerződés egyes pontjait, sőt, mintha egyenesen provokálni akarna bennünket a kollektív-szerződés brutális megsértésével. Így érezt meg aztán a helyzet az egységesek körében, hogy talán jó volna azokkal az átkozott szocdemekkel egy közös értekezletet tartani, amelynek egyetlen és kizárólagos tárgya volna megbeszélni, mi volna a teendő az igazgatóság provokatív magatartásával szemben.

Megkeresték csoportunk vezetését egy közös értekezlet megtartását illetően. Vezetőségünk, abból az elgondolásból kiindulva, hogy itt közös, mindnyájunk érdekéről van szó, elfogadta az egységesek ajánlatát és a közös értekezlet megtartását március 5-ére tűzte ki a Pávei-utcai Munkásokthonban levő csoporthelyiségébe. Pont.

Az értekezleten Czeller Lajos egységes titkár minderről beszélt, csak arról nem, hogy miként lehetne a vasgyári munkásság érdekeit megvédeni. Pedig nagyon felkészült erre az értekezletre, mint ahogy az értekezletet megelőzően mondotta: „le fogom heugereálni a sárgákat“.

Bizony nem így lett. Hosszu orral és egy tapasztalattal gazdagabban távozott. Az amszterdami irányú *vasmunkásokat ilyen meglepetésszerű rajtaütésekkel nemhogy megtántorítani nem lehet, hanem annál inkább összekovácsolni*.

Szaktársaim kellő értékére szállították le a bolsevik demagógiát és erre itt nem akarok bővebben kitérni, hanem Czeller Lajos egységes titkár felszólalásából ragadok ki egy kis csokorra való, amelynek bizony nagyon bolsevik szaga vagyon. Azt mondotta többek között Czeller Lajos — mert ez is szóba került, mivel nem tartozott a tárgyhöz — „*hogyha a tavalyi vasgyári sztrájkot azért veszítettük volna el, mert az egységes vasasszövetségnek nem volt pénze a sztrájkolók segélyezésére, hát az nem szégyen*“.

Hát van benne valami, mert én is azt tartom: „a szegénység nem szégyen, csak baj“. De itt mégis csak másról van szó és pedig arról, hogyan lehetséges az, hogy az egységes vasmunkásszövetség, amelynek erejére és tagjai nagy számára mindig hivatkozni szoktak, ne tudjon egy olyan sztrájkot anyagilag segíteni, amelyben alig vesznek részt kétszázan és amikor az ország többi részében dolgoznak. Én csak azon csodálkozom, hogy nincs az egységesek között csak egy is, aki már egyszer megkérdezné, hogy mi is lesz a beszédett pénzekkel. Vagy ezt talán nem szabad ott megtudni?

De mondott ő még ennél érthetlenebbet is. Fel-fokozódott a kolozsvári „Energia“ vasgyárban történt munkabeszüntetés is. A gyár igazgatósága az állami munkaközvetítő hivatalok útján próbált munkásokat toborozni az ország különböző városaiban. Így Nagyváradon is, ahol három egységes vasmunkás jelentkezett a munkaközvetítő hivatalban munkakeresés céljából. Természetesen azonnal közvetítették Kolozsvárra. Egységes szaktársaink, amint az illik, bejelentették Kolozsvárra való elközvetítésüket titkáruknál, Czeller Lajosnál, aki nem emelt kifogást elutazásuk elé, holott a munkaközvetítő hivatal nem mondotta meg a három egységes vasasnak, hogy Kolozsváron

hol fognak elhelyezést találni, ebből nyilvánvaló volt, hogy mint sztrájtörőket akarják alkalmazni. Amikor szaktársaim Czeller Lajos „vadjaira” feleletképpen szemére hányták, azt mondotta: „nem vagyok köteles tudni arról, hogy Kolozsváron az Energia-vasgyárban sztrájk van!”

Ejnye, ejnye, hát Kolozsvár még sem Előindában van és egy szakszervezeti vezetőnek mégis csak illik annyit tudni, hogy tőle 150 kilométernyire az országban, mi történik szakmájában, különösen ha azzal még a polgári nagy lapok is foglalkoznak.

Igy telt el az értekezlet, anélkül, hogy Czeller Lajos jóvoltából csak egy szó is esett volna az értekezlet tulajdonképpeni céljáról: a Phoebus-vasgyárban uralkodó munkaadói tulkapásokról és bizonyára egységes vasmunkástársainkkal, mint a legnagyobb sikert könyveltették el, hogy odamondogatott Czeller Lajos a sárgáknak.

Vajjon meddig sikerül még a váradi egységes munkástársaink figyelmét ilyen és hasonló trükkökkel elterelni nehéz és egyre súlyosbodó helyzetükről, mikor látják meg, hogy ott kisebb gondjuk is nagyobb a vezéreknél, mint sem a munkásság gazdasági helyzetének javítása. *Egy váradi vasmunkás.*

Tíz hét óta sztrájkolnak a cluji Energia-gyári szaktársaink

A cluji Energia-gyár vasmunkásainak február 26-án kezdődött sztrájkja változatlanul tovább tart, mert a sztrájk kezdetén szolidaritást vállalt „egységes” szájhősök időközben sztrájtörők lettek és Szebenből, Marosvásárhelyről, valamint Nagyváradról is toboroztak egy néhány elvbarátot sztrájtörőnek, ami által a gyárban önkényuri szerepet játszó Mihályi igazgató szarvait úgy megnövelték, hogy most már előre iszik a medve bőrére, illetve a szerinte biztos győzelemre.

A sztrájk a bérredukciós „Munkarend” ellen indult meg, mert a gyár igazgatósága kollektív-szerződésről még tárgyalni sem akart és az „egységes”-nek nevezett kulik oly piszkos viselkedést tanúsítottak ennél a mozgalomnál, ami még a gyárosok várakozását is messze fölülmulta.

Nem elég, hogy sztrájtörők lettek! Nem elég, hogy elárulták küzdő társaikat és sztrájtörőket toboroztak, hanem külön kollektív-szerződéskötésre is tettek ajánlatot Dán István egységes famunkás, központi titkár elvbarátjuk után a gyár igazgatóságának!

A gyár igazgatósága tudva azt, hogy a kontrá sztrájtörőkkel kötött kollektív-szerződést a sztrájkoló munkások nem fogják elismerni, visszautasította a gyalázatos ajánlatot és „Munkarend” alapján rabszolgamódra dolgoztatja az áruelőket.

Ocskó Péter szerszámlakatos, Baumann Vilmos és Holz Ferenc temesvári „egységes” vasmunkásvezérek tették különösen nevezetessé nevüket ennél a mozgalomnál, akik a leghangosabbak voltak a sztrájk kezdetén és írásbeli garanciában vállaltak szolidaritást, ma pedig a gyáros köpenyegé mögül hirdetik forradalmi sztrájtörő eszméiket.

A sztrájkoló öntudatos vasmunkásság undorral gondol a sztrájtörővé aljasodott alakokra és tovább harcol az előbb-utóbb biztosan bekövetkező biztos győzelemig.

A munka tudománya és a munka öröme

Az utóbbi időkben mind nagyobb mértékben világítják meg az emberi munka föltételei és hatása között az okozati összefüggést. Azt a tudományt, amely ez összefüggést vizsgálja, a munka tudományának nevezzük. A munkatudomány előjeleit részben már az üzemtudományban kell keresnünk. Az üzem jövedelmezőségének vizsgálatánál ismerték föl az emberi munka jelentős szerepét. Üzemtudomány és munkatudomány azonban nem jelentenek egyet. Az üzemtudomány központjában az üzem, a munkatudomány központjában a munka áll.

A munkafolyamat amerikai racionalizálása (észszerűsítése) a Taylorizmus, amely a munkás minden mozdulatát s a minden egyes mozdulatra eső időt megszabja, fényt vet erre az ellentétre. Miképpen állapították meg a Taylor-féle eljárásnál a mozgás szakaszait és a normális munkaidőket? Nem az átlagmunkás teljesítményét vizsgálták meg, hanem az elsőrendű munkaidőket s ezeknek teljesítményét csak egy kissé szállították le. Taylor eszményi munkása, Schmidt vasrakodó, „zömök pensylvániai volt, olyan, mint egy bika, kulihoz vagy

egy intelligens gorillához hasonlított nagy testi erővel”. Egy ilyen erős ember átlagmunkája azonban többlet teljesítményt és erőinek időnap előtti kihasználását jelenti egy átlagmunkásra nézve. Taylor mérnök volt és az ő üzemtudományi problémája a minél nagyobb teljesítményre vezető legrövidebb út föltalálása volt. A munkatudomány azonban a legmagasabb teljesítményhez nem a legrövidebb, hanem a legkényelmesebb utat keresi, ez pedig csak az emberi szervezet teljes ismeretén alapulhat, nem pusztán technikai (műszaki), hanem fiziológiai (élettani) probléma is.

Nem csoda, hogy a Taylorizmus és folytatása a Fordizmus, az Egyesült Államokban keletkezett. Nemcsak a magas bérek csábító ereje, hanem a szakszervezetek gyöngesége is hozzájárult ehhez, hogy az emberi munkaerőt ilyen kíméletlenül kizsákmányoló rendszerek keletkeztek és bizonyos mértékben elterjedtek. Az élettani és embergazdasági szempontok figyelmen kívül hagyása azonban még Amerikában is gátat vetett a Taylor rendszer terjedésének. Az állami üzemekben egy bizottság szakvéleménye alapján megtiltották a bevezetését, magánüzemekben is csak meglehetősen szelidebb formában folytatja életét.

Lehetséges-e a tőkés gazdaság fejlődésének mai irányzata mellett a munka örömről beszélni? A munkamegosztás állandó haladása — és a fokozódó munkamegosztás elválaszthatatlan a tőkés gazdasági rendtől — a munka mindinkább egyforma lesz; a racionalizálás egyszersmind a munkafolyamat egyhangúságának fokozását jelenti. A kérdés csak az, hogy az egyhangu munka követel-e állandó figyelmet, vagy mechanizálható-e? Lippmann tanár szerint a mechanizálható egyhangu munkánál a munkás nem szenved ennek egyhangúsága miatt, sőt jobban szereti azt a munkát, aminek végzése közben másra gondolhat. Ez aztán munkaöröm, mely abban áll, hogy nem kell a munkára gondolni! Ezzel a fölfogással, ugylátszik, ellentétben áll a kvalifikált munka öröme. Heisz 1800 finom mechanikust kérdezett meg és egy sem panaszkolt, hogy nem talál örömet a munkában. Nem tagadható, hogy újfajta kvalifikált munkák mellett a lélekölő egyhangúság növekszik és a legkülönbözőbb romantikus kísérletek sem tudták a modern ipar keretei közé a középkori lelkiállapotokat idevarázsolni. Durig professzornak azt az eszméjét, hogy a racionalizált ipar örült tempójának kikerülése céljából a tömegipart engedjük át az amerikaiaknak és a minőségi munkához huzódjunk vissza, nehezen valósítható meg.

Durig tanár, a szocialista propagandában nagyobb ellenségét látja a munkaörömnek, mint az egyhangúságnak. Szerinte a szervezetek és a sajtó feladata, hogy ne gyakoroljanak pusztító befolyást a munkásra, hanem zengjék a munka dicshimnuszát, mely szerint a munka nem büntetés vagy teher, hanem valami magasztos és nemes dolog, ami az embernek becsületet szerez. Másrészt azonban tudományos tárgyilagossággal beszél a tanár úr az emberi munkának társadalmunkban fönnálló föltételeivel kapcsolatban, a tények egész soráról, amelyeket csak a szociáldemokrata sajtó és szakszervezet szokott tárgyalni. Negyven évnél idősebb munkások — írja Durig — ma nem igen számíthatnak munkára Svájcban s így van ez más helyeken is. Nem egy amerikai gyár kapujára ki van írva, hogy negyven évnél idősebb munkásokat nem vesznek fel. Heisz szerint a berlini finommechanikus korhatára negyvenkét év. A nagyipar újabb adatai szerint 8763 munkás közül csak 3 százalék volt 50 éven felül. Bienskonsky, akinek adatai egy kábelgyár állami vizsgálati alapján 12 éven át 5000 munkásra vonatkoznak, a korhatárt 42 évből állapítja meg. Tarthatatlan állapot, kiált föl Durig, hogy a munkás legtöbb esetben már élete ötödik évtizede elején keresetképtelen, vagy legalább is saját szakmájában nem tud dolgozni, tehát oly korban, amikor más hivatáshoz tartozók még keresetképességük teljében állanak, sőt gyakran fölfelé haladnak pályájukon. És ki a felelős ezért? A munkaföltételek, a munkás rossz bérviszonyai, táplálkozása és lakásviszonyai, a kimerültség, amelyet az egyre rohamosabbá váló munkatempó folyton fokoz, úgy hogy Durig professzor a munkaidő megrövidítésének kiegészítésül szükségesnek tartja a munkagyorsaság nemzetközi meghatározását. Vajjon alkalmasok

ezek a viszonyok a munkaöröm fokozására? A teljesítő készség, a munkaöröm és a munkakészség a dolgozó ember sérelme nélkül nem azzal fokozható, hogy a propaganda nem jegyzi fel azokat a tényeket, amelyek a munka dicshimnuszára gunyt jelentenek, hanem csak azzal, ha a munkaföltételek emberesebbekké válnak. A munkaviszonyok jelentékeny javulását a munkaföltételek olyan rendszeres tudományos vizsgálata alapján lehet remélni, amelyet nem laboratóriumokban, hanem az üzemekben végzett tapasztalatok alapján folytatnak. A munka egyhangúságát aligha lehet kiküszöbölni, lehet azonban bizonyos ritmussal, a testi és szellemi fáradtság csökkentésével küzdeni ellene. Ha például a munkatudomány megállapítja, hogy a levegőváltozás épp oly fontos, mint a változatos táplálkozás, hogy a baleseteket fokozza a munkahelytől való távollakás, hogy a munkásokat a déli szünet után olyan gépeknél alkalmazza, amelyek más izmaikat foglalkoztatják, mint délelőtt, ez a munkát megkönnyíti stb., akkor az ily tapasztalatok a munkás hasznára és megbékítésére fordíthatók. Számolni kell azonban azzal is, hogy a munkás csak akkor nem lesz automata a gyári üzemből, ha politikai és szakszervezeti életében lelki sajátosságai megnyilatkozhatnak. A gazdaság csak akkor lesz embergazdaság, ha a dolgozó ember, akinek érdekében ezt a gazdaságot üzni kell, nem akaratnélküli automata, hanem az önrendelkezésre és hatalomra törekvő akarat hordozója. Az eszmény, amelyet Lippmann abban lát, hogy a munkást fölmentse az egyhangu és mechanizált munka alól és ezt a gépre bizza, csak akkor valósítható meg tervszerűen, ha a dolgozó ember nem lesz más emberek kezében s ha a szocialista társadalomban az üzem és munkás közötti érdekellentét eltűnik.

A termelés racionalizálása

II.

A bérezésnek említett formája teljesen kizárja az egyéni bérjavítás elérését, mert a gyár nem egyes munkással, hanem csoporttal áll elszámolási és bérezési viszonyban és az egyeseknek adott béremelés az egész csoportban dolgozó valamennyi munkás béremelését vonná maga után. Ha egy munkás a csoport terhére kérné bére följavítását, ez az összesség rovására menne, mert amennyivel többet kapna az egyik munkás, annyival kevesebb jutna a másoknak.

A munkabérek miatt a munkás tehát nem a munkáltatójával, hanem munkástársával kerülne szembe, ez a magasabb munkabért élvező munkás részéről, talán némi jogossággal is, kizsákmányoltnak érezheti magát. De a bérfizetési rendszer mellett az egyén más vonatkozásban is elveszti érvényesülését: így azt nem képes elérni, hogy mint jó munkaerő, magasabb egyéni bér élvezetében lépve, munkástársai részére is egyengesse a magasabb bér elérésének lehetőségét, vagy amint az szokásos, a magasabb munkabérré történő hivatkozással igyekezzék a többi munkás is magasabb bért elérni.

Mind e baj elrendezése csakis olyan üzemi alkotmány mellett lehetséges, mint amilyen Amerikában és Angliában van; itt a munkáscsoportok érdekeit éppen úgy meg lehet védeni, mint az egyénét és itt az üzemi tanácsok a termelés menetébe és az üzemi kalkulációba is betekintést nyerhetnek. De ugyanakkor szükség van olyan törvényekre is, amelyek a munkásokat és munkáltatókat egyenlő fél gyanánt kezelve, konfliktusok esetében a békés megoldás vágyát egyengetik. Európában egyes államaiban, amelyekben szociálpolitikáról nemcsak szóokolnak, hanem annak szellemében dolgoznak is, már vannak ilyen törvények, Romániában ezek megalkotására eddig nem került sor.

„A racionalizálás eredményének az áru és ezzel a megélhetés olcsóbbodásán kell mutatkoznia” — mondja Ford egyik könyvében. Az amerikai tőkés az abból a helyes elgondolásból kiindulva, hogy a termeléssel együtt kell haladnia a fogyasztóképesség emelésének, a munkabéreket úgy állapították meg, hogy a fokozott fogyasztás következtében az ártermelés is nagyobb legyen, ami viszont a haszon tetemes növekedését is jelenti. Európában, de különösen nálunk Romániában a helyzet egészen más. Amerikában a racionális termelésre való áttérés idején a munkabérek 85 százalékkal voltak na-

gyobbak a békeévekben fizetett munkabéreknél. A termelés racionalizálása tehát olyan bérezés mellett vette kezdetét, amely a békeévekkel szemben már egymaga is emelkedettebb fogyasztóképességet jelent. Ezek a munkabérek a racionalizálás kapcsán 120-3 százalékkal emelkedtek. Ha tehát nálunk a racionalizálást olyan kedvező körülmények közi akarják bevezetni, mint Amerikában, úgy a mai munkabéreket még a racionalizálás előtt legalább 100 százalékkal kellene fölemelni. Bárhogya is lássék, de ez a termelés racionalizálásánál igen fontos körülmény, amit Ford a következőképpen magyaráz:

— A racionalizálást olyan akciónak kell megelőznie, amely a nagy tömeget fogyasztóképessé teszi. Ennek egyedüli lehetősége a munkabérek olyan mértékű fölemelése, hogy azok legalább is másfélszeresét tegyék a békeidei munkabéreknél. Ugyanis a racionális termelésnél a termelés eredményét a békeidei termelésnek legalább másfélszeresére kell emelni, mert ellenkező esetben a befektetett tőke arányában a termelés nem kiizetődő. A termelés és a munkabérek másfélszeres emelkedése tehát kiegészítik egymást. Ugyis lehet kalkulálni, hogy a másfélszeresen nagyobb termeléssel szemben a munkabérek csak egyszeresen emelkednek. Vajjon ebben az esetben honnan vegyék elő a fogyasztók azt az összeget, amely a munkabérenél félszeresen nagyobb termelés mellett előállított áru megvásárlását lehetővé teszi? Ez nem jelentene mást, mint hogy a termelt áru félszerese raktárra kerülne, ami viszont árufölhalmozódást jelent. Már pedig nagy befektetésekkel a racionális termelésre áttérni, csak ezért, hogy a termelt áru fölhalmozódjon, a legnagyobb örültséget jelenti, mert az árufölhalmozódás fogyasztótömegek nélkül a gazdasági krízisek egész sorát vonná maga után.

Aki a román viszonyokat ismeri, az jól tudja, hogy ilyen, vagy ehhez hasonló munkabéremelés még szóba sem jöhet. Ebből is már előrelátható, hogy a racionalizálás minden terhe a munkásságot fogja sújtani és a munkáltatók régi taktikájukkal élve, a munkabéreknél még lejjebb való szorításával igyekeznek majd az árut „olcsóbbá” tenni, mit sem törődve azzal, hogy ezzel a másik oldalon a tömegek fogyasztóképességét veszélyeztetik.

A fogyasztóképesség emelésével áll szoros összefüggésben az Európában csaknem általános nagy munkanélküliség. Az európai munkáltatók a háborús konjunktúra megszűnésével elbocsátották munkásaikat. Európában ez idő szerint körülbelül hatmillió munkanélküli munkás van, akiknek fogyasztóképessége kereset hiányában a legminimálisabbra zsugorodott. — Amerikában a tőkés a háború befejezése után rögtön átszervezték gyáraikat és békecikkek gyártására tértek át, miáltal a munkanélküliségnek teljesen elejét vették. Amikor tehát Amerikában a racionalizálás megkezdődött, egyáltalán nem volt munkanélküliség, míg Európában és így Romániában is, a racionalizálás eredményességének igen súlyos teherterele a munkanélküliek nagy száma és az oly módon mutatózó fogyasztóképességcsökkenés.

A munkabérek alacsony volta és a nagy munkanélküliség mellett véghezviendő racionalizálás egy közeli gazdasági krízis lehetőségét hordja méhében, amelynek káros hatása a munkásokat fogja a legnagyobb mértékben és a legérzékenyebben sújtani.

De itt vannak a kartellek, trösztök és szindikátusok, amelyek a termelés racionalizálása körül igen nagy szerepet játszanak. Amerika sem mentes az ilyen irányú törekvésektől. Ott is megtörténik, hogy a kartellszerű érdekképviseletek nem teljesen a fogyasztóérdekek szemmel tartásával működnek. Ennek ellenére mégis van valami, ami e törekvéseknek a józan elgondolás keretein belül bizonyos határt szab. Lehetséges, hogy ebben az is közrejátszik, hogy az amerikai törvények eltiltják a kartellek, trösztök és szindikátusok megalakítását, de ugyanakkor más alakulatok formájában mégis megvan mindaz, ami a kapitalista érdekképviseleteknek a kartellszerű működését lehetővé teszi. Azonban, bárhogyan legyen is, tény az, hogy ezek munkája nem olyan kifejezetten munkás- és fogyasztóellenes, mint az európai kartellek, trösztök és szindikátusok munkája. — És míg odaát a fogyasztóképesség emelése és a szabad verseny biztosítása az, amire a vállalatok nagyrészt szövetkeznek, addig nálunk a kartellek és trösztök

munkáját a fogyasztóterületek fölöstása, a termelés kontingentálása és az árak oly módon történő megállapítása teszi, hogy a haszon minél nagyobb legyen, az egymásközötti verseny pedig, amely az áru árának lemorzsolását, vagyis olcsóbbodását eredményezhetné, teljesen kiküszöböltessék.

Bármely oldalról vizsgáljuk tehát a racionalizálás kérdését, mindenképpen olyan eredményt kapunk, amely még megközelítően sem szolgálja a munkásság általános érdekeit. Különösen áll ez Romániára, ahol egészséges szociálpolitika és modern törvénykezés hiányában a dolgozók, mint munkások és fogyasztók egyaránt, teljesen ki vannak szolgáltatva a kapitalista érdekeknek. Ezért szinte önként adódik a kérdés: milyen álláspontot foglaljon el a munkásság a racionalizálással szemben?

A felelet erre igen nehéz, de nem lehetetlen. Azzal még a legkezdetlegesebb gondolkozású ember is tisztában van, hogy a racionalizálással, jobban mondva a tőkés által ennek révén kiélezett helyzettel szemben nem lehet úgy védekezni, mint azt annak idején a kéziszövők tették, hogy az első géperőre berendezett szövőgépet, a technika e vívmányát, összetörték. A munkások álláspontja csak az lehet, hogy az érdekek és kultúrtörekvések kellő összeegyeztetésével és kidomborításával, úgy mint termelők, de úgyis mint fogyasztók, olyan helyzetet teremtsenek, amellyel szemben a racionalizálás káros hatásai a legminimálisabbra csökkennek. A legnagyobb szerep e nehéz napokban a munkások gazdasági érdekképviseleteire hárul, mert kifejezetten ezek erőviszonyától és hatalmától függ minden olyan lépés eredményessége, amely a racionalizálás káros következményeivel és hatásaival szemben a munkástömegek érdekeit igyekszik győzelemre vinni.

Alfons Busse

Német testvérszövetségünket súlyos csapás érte. Titkára, Alfons Busse szaktárs, akinek nevéhez a német vasmunkásmozgalom legnehezebb éveit fűződnék, Wittenbergében, ahová agitációs utra indult, meghalt. Halála váratlanul érte német szaktársainkat, mert még élete utolsó napjában sem látszott rajta olyan betegség jele, amelyből közeli halálára lehetett volna következtetni. Halála előtt két héttel még egy hatalmas agitációs programot dolgozott ki és ennek eredményeként a német szövetség hatalmas megerősödését várta. E terv végrehajtásában maga járt elől és ebből a célból utazott el Wittenbergébe, hogy az ottani varógyári munkások között a szervezkedés magját elhintse és részükre jobb munka- és kereseti lehetőséget biztosítson. Egnapi munka után rosszul lett fogta el, miért is kórházba kellett szállítani, ahol az orvosok vakbélgyulladás állapotot diagnosztizáltak meg és bár emberföltötti munkát végezve, minden megtehető, hogy baján segítsenek, mégsem sikerült őt az életnek megmenteni és alig egy-napi szenvedés után, 54 éves korában örökre lehunyta szemeit. Kihűlt tetemét a stuttgarti krematóriumban hamvasztották el.

Alfons Busse szaktárs alig 24 éves korában került a munkásmozgalom élére. Berlinben kezdte meg pályafutását, ahol különböző tisztségeket töltött be. Később szaktársai bizalmából a szövetség tisztviselőjévé választották. Életének legértékesebb munkája az 1921. évvel kezdődik.

Ugyanis alig volt szövetség, amelyet a háború olyan szerencsétlenül sújtott volna, mint a német szövetséget. Részben a nagy munkanélküliség, részben a kommunisták aknamunkája annyira leparasztotta a szövetség taglétszámát, hogy egy közeli összeomlástól lehetett tartani. Ebben a katasztrofális helyzetben fordult a német vas- és fémmunkásság bizalma Busse szaktárs felé és egyhangú szavazattal megválasztották a szövetség titkárává. Erre a kitüntető megbízásra rendkívüli szívóssága és szervezőereje tette őt érdemessé. Német szaktársaink Busse szaktárs megválasztásában nem csalódtak, mert alig két év leforgása alatt az általa végzett és irányított agitáció következtében a szövetség taglétszáma megháromszorozódott.

Busse szaktárs a mi szaktársaink előtt sem volt ismeretlen. Járt nálunk is az 1926. évi

kongresszusunkon, mint a német szövetség kiküldöttje. Kitarásra buzdító szavai most is emlékezetünkben vannak.

Osztozva a német vas- és fémmunkások fájdalomában, mi is kegyelettel fogjuk megőrizni Busse szaktárs emlékét.

Weinberger Ferenc, lakatos szaktársunk, a gyéresi csoportunk pénztárnoka április hó 10-én, 25 éves korában automobil katasztrófának lett az áldozata. Hűség és kötelességtudó harcosunkat vesztettük el szerencsétlenül járt szaktársunkban, Öreg, édesanyja és testvérei gyászolják elveszített családfenntartójukat. Temetése április 11-én volt, ahol Ursu szaktárs románul és Tégias szaktárs magyarul beszélt a szervezett munkásság nevében. Tragikusan elhunyt szaktársunk emlékét őrizzük meg kegyelettel.

Gelner János szaktárs március hó 25-én Szászrégenben elhunyt. Őrizzük meg kegyelettel szaktársunk emlékét

Bérmozgalom a kolozsvári víz- és villanszerelő iparban

A kolozsvári víz- és villanszerelő iparban március hó 31-én járt le a kollektívszerződés. Az új kollektívszerződés megkötésére vonatkozó egyezkedő tárgyalások április hó 10-én voltak a Munkügyi Inspektorátuson. A tárgyaláson megjelent az Ugr képviselőjében dr. Böszörményi, aki három szerelő vállalatot képviselt és bejelentette, hogy nem hajlandó kollektívszerződést kötni, hanem az általuk megtervezett egyoldalú „Munkarendet” ajánlja elfogadásra. A víz- és villanszerelő szaktársak megbízottai kerekén visszautasították a kutyaszövetség ezen komolytalan ajánlatát és közölték a munkaadókkal a munkásság kívánságait, mely szerint a régi kollektívszerződésnek egy évre való meghosszabbítását kérték 10 százalékos béremeléssel. A hivatalos tárgyalásokat a munkügyi inspektor bezárta, mivel megegyezni nem lehetett a Munkaadók Szövetségének, illetve Böszörményi urnak a lehetetlen állásfoglalása miatt. Ezen tárgyalások után a munkások megbízottai külön-külön üzemenként vették fel a tárgyalást a munkaadókkal. Ezen külön tárgyalásokon először a villanszerelő iparban a régi szerződés 1 évre lett meghosszabbítva, ahol a munkabérek a következőképpen alakultak ki:

Kezdő munkás órábérére . . . 20 lei,
haladó munkás órábérére . . . 28 lei,
önálló munkás órábérére . . . 36 lei.

A vízvezeték-szerelő vállalatok is egymásután írják alá a kollektívszerződést, úgy, hogy lapzártakor 18 szerelő vállalatból mindössze 3 vállalat nem írta alá a kollektívszerződést, azonban ezekkel is folynak a tárgyalások.

Ezen bérmozgalommal Böszörményi ur kapott egy pofont, hogy egy időre elment a kedve ebben az iparban munkarendet ajánlani.

Szerelők bérmozgalom miatt Clujt kerüljék!

Szakszervezetek a gyárosok ellenőrzése alatt

A resicai U. D. R. társulat aninai bányagazgató-sága f. évi február 16 án kelt levelében átiratot intézett az aninai vasmunkásokhoz, valamint a bányamunkások szakszervezeteihez, amelyben a szakszervezet alapszabályát és a vezetőség névsorát kéri.

Ezenkívül kéri: az alakulás évét, a törvényszéki elismerés számát, a szakszervezet alakulása célját, a tagok számát, a tagok között hány társulati tisztviselő és hány társulati munkás van, mennyi a magántagok száma és azt, hogy a szakszervezet a társulati igazgatóság beleegyezésével alakult-e és ha igen, akkor kéri azon levelet, amelyben engedélyezték.

Ugy látszik az átiratból, hogy a társulat igazgatósága nem ismeri a törvényeket s külön kapitalista ellenőrzés alá szeretné venni a szakszervezeteket.

A szakszervezetek, természetesen, nem voltak hajlandók a kért adatok közlésére, mert a törvényes hatósági ellenőrzésen kívül, nem akarják magukat kapitalista ellenőrzésnek is alávetni.

Még az volna a szép, ha az érdekelt társulat beleegyezése is szükséges volna a szakszervezet alakulásához.

A munkaadók szervezetei vajjon mikor kérték engedélyt a munkásszervezetektől az alakulásukhoz?

A kapitalisták kedvence

Schwartz Stefán, cigányöntő a kolozsvári Junaszgyárat boldogítja reggel 4 órától este 10—11 óráig terjedő munkájával.

Ez a hülye Ruszkabányáról jött ide és akkord-bérek letörésére vállalkozott, hogy a gyáros előtt jó fiu legyen és napi 16—18 órát is dolgozik. A gyáros a többi öntőszaktárs elé mint követendő példaképet állítja ezt a hülye alakot, aki egészsége árán is a többi szaktársai kenyerére tör.

A túlfeszített munkával magát agyondolgozó cigányöntő testroncsai rövid időn belül a temetőbe, az örültek házába, vagy pedig mint koldus az utcára fog kerülni, hogy könyöradományt gyűjtson azoktól, akiket most naponta eláru. Ezt már mi is megjósolhatjuk.

Felolós szerkesztő: Bartalis Sándor.

Kiadó: A Romániai Vas-, Fém- és Vegyipari Munkások Szövetsége

Gutenberg-könyvnyomda Cluj